

Mateusz Radajewski
Katedra Prawa Konstytucyjnego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytet Wrocławski

SKRYPT – PARTIE POLITYCZNE

I Partie polityczne – wiadomości ogólne

1. Geneza partii politycznych:

- a) rozwój parlamentaryzmu (pierwsze stabilne frakcje XVIII w. – Anglia, Francja, USA)
- b) idee liberalne i oświeceniowe – stymulowały rozwój nowych form zrzeszeń
- c) upowszechnienie się prawa wyborczego

2. Elementy definicji politologicznej partii politycznych:

- a) struktura organizacyjna
- b) dobrowolne członkostwo
- c) określony program
- d) cel – zdobycie władzy (lub wywieranie wpływu na jej sprawowanie)

3. Funkcje partii politycznych – po co istnieją partie, czym się zajmują?

- a) artykulacyjna – wyraża, ale i kształtuje opinie wyborców
- b) wyborcza – udział w procesie wyborczym
- c) wyłanianie elit politycznych, desygnowanie osób na różne urzędy
- d) integracyjna – dot. części społeczeństwa, które wspiera daną partię

4. Podział partii według kryterium programowego:

- a) rewolucyjne – potrzeba radykalnej zmiany
- b) reformistyczne – zwolennicy umiarkowanych zmian (nieradykalnych)
- c) konserwatywne – zwolennicy ostrożności w podejmowaniu reform
- d) reakcyjne – dążą do przywrócenia starych form sprawowania władzy

5. Inne podziały:

- a) lewica/prawica/centrum
- b) rządzące/opozycyjne

6. System partyjny – system funkcjonowania partii politycznych:

- a) monopartyjny – charakterystyczny dla totalitaryzmów (np. NSDAP, obecnie: Komunistyczna Partia Kuby)
- b) system partii hegemonicznej – jedna partia ma decydujący wpływ na władzę, reszta pozostaje z nią w stałej koalicji, brak partii opozycyjnych (np. PRL, Partia Pracy Korei + Koreańska Partia Socjaldemokratyczna)

- c) system partii dominującej – brak zakazu istnienia innych partii, ale tylko jedna faktycznie ma decydujący wpływ na wszystko (np. Jedna Rosja)
- d) system dwupartyjny – istnieją dwie duże partie, które potencjalnie mogą sprawować władzę, reszta się w zasadzie nie liczy (np. USA, Wielka Brytania)
- e) system dwuipółpartyjny – istnieją dwie duże partie, ale zwykle określone znaczenie odgrywają też dwie mniejsze, spośród których te większe dobierają sobie koalicjanta (np. Niemcy – SPD, CDU/CSU, FPD, Zieloni)
- f) system wielopartyjny – brak jakiegś szczególnej partii dominującej
- g) systemy specyficzne:
 - system dwublokowy – podobny do dwupartyjnego, z tym że zamiast dwóch partii, mamy dwa bloki (np. lewica i prawica) złożone z różnych partii, często odległych od siebie ideologicznie, ale współpracujących ze sobą (np. Włochy 2006-2007)
 - system kooperacji partii – istnieje wiele partii ze sobą konkurujących przed wyborami, ale po wyborach wszyscy ściśle ze sobą współpracują (Szwajcaria)

II Partie polityczne – polskie regulacje

1. Definicja konstytucyjna – art. 11 ust. 1 – organizacja:

- a) zrzeszająca na zasadach dobrowolności i równości obywateli polskich
- b) cel – wpływanie metodami demokratycznymi na kształtowanie polityki państwa

2. Regulacje konstytucyjne:

- a) wolność tworzenia i działania (art. 11 ust. 1)
- b) jawność finansowania (art. 11 ust. 2)
- c) zakaz istnienia partii (art. 13):
 - odwołujących się w swoich programach do totalitarnych metod faszyzmu, nazizmu i komunizmu
 - program lub działalność:
 - * zakłada lub dopuszcza nienawiść rasową lub narodowościową albo stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę państwa
 - * przewiduje utajnienie struktur lub członkostwa

3. Ustawa o partiach politycznych (1997 r.):

- a) członkostwo:
 - tylko obywatele Polscy powyżej 18. roku życia
 - zakazy: są konstytucyjne i ustawowe, np. sędziowie, prokuratorzy itp.
- b) utworzenie – zgłoszenie do ewidencji prowadzonej przez SO w Warszawie
 - 1000 obywateli powyżej 18 roku życia mających pełną zdolność do czynności prawnych
 - statut, nazwa, skrót, siedziba partii, można też symbol graficzny
- c) procedura wpisania do ewidencji:
 - niezwłocznie po przyjęciu zgłoszenia, jeżeli nie ma przeszkód formalnych
 - postanowienie – apelacja
 - gdy są wady – wzywamy do usunięcia w terminie 3 miesięcy
 - gdy są wątpliwości co do konstytucyjności celów i zasad działania – SO:
 - * zawiesza postępowanie

* występuje do TK o rozstrzygnięcie

* jeśli orzeczenie negatywne – odmowa wpisu

- postanowienie o wpisie ogłaszamy w „Monitorze Sądowym i Gospodarczym”

d) z chwilą wpisu do ewidencji – osobowość prawna (wpis konstytutywny)

e) wykreślenie z ewidencji:

- negatywne orzeczenie TK (albo o działalności albo o zmianie w statucie)

- niezłożenie do 31 marca sprawozdania o źródłach pozyskania środków finansowych oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego w poprzednim roku kalendarzowym

4. Finanse partii politycznych:

a) zakaz działalności gospodarczej i prowadzenia zbiórek publicznych

b) majątek partii może pochodzić z:

- składek członkowskich

- darowizn, spadków i zapisów

- z dochodów z majątku – np.:

* procenty z lokat

* działalność własna (np. sprzedaż przedmiotów symbolizujących partię)

- dotacje i subwencje

c) nie można środków finansowych od osób niemających zamieszkania na terytorium RP (chyba że od obywateli polskich)

d) subwencja na działalność statutową:

- wypłacana co roku w czterech równych ratach kwartalnych

- jeżeli w ostatnich wyborach do Sejmu:

* otrzymała 3% głosów

* wchodziła w skład koalicji wyborczej, która uzyskała 6%

- jej wysokość generalnie zależy od ilości oddanych na daną partię głosów w wyborach do Sejmu

e) jedna osoba fizyczna (wliczając to składki) – poza Funduszem Wyborczym – może w jednym roku max. 15-krotność minimalnego wynagrodzenia

f) dotacja – za każdego wprowadzonego posła lub senatora oraz posła do Parlamentu Europejskiego

g) jawność finansowania

- sporządzenie corocznej informacji finansowej do 31 marca

- PKW w 4 miesiące je bada

- postanowienie odrzucające można w 7 dni zaskarżyć do SN (ten ma 60 dni na rozpatrzenie)

- pozbawienie subwencji na kolejny rok kalendarzowy za odrzucenie lub niezłożenie

h) sprawozdania o źródłach pozyskania środków finansowych oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego w poprzednim roku kalendarzowym – też do PKW:

- podobnie jak przy informacji finansowej

- niezłożenie – wykreślenie z ewidencji

- odrzucenie – pozbawienie subwencji na 3 lata